

—** У НОВОМЕ САДУ У ПОНДЕОНИК 19. МАРТА 1884. **—

ГОДИНА IX.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 34.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свака о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Претплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичном ставу, у Новоме Саду.

ШЕКСПИРОВО ПОЗОРИШТЕ И ЊЕГОВА ПУБЛИКА.

О горњој теми држао је Фрања *Дитмар* на скupштини „пегницовог цветног ордена“ у Нирнбергу предавање, из кога саопштавамо ово:

Драме великога Британца приказане су већином први пут у глобском позоришту, што га године 1595 отворила глумачка дружина, у којој је био и сам Шекспир. То је позориште било познато старе вароши (City) лондонске, близу реке Темзе. То је велика дрвена зграда на шест ћошкова, на којој се виде разне рупе, налик на пушкарице, а опкољена је широким јарком. Над спољашњом оградом дижу се два мала крова, а изнад њих се пре почетка представе вије застава од црвене свиле. Над главним улазом у позориште стоји статуа Херкулова, који држи глобус (земљовид). Под статуом, која није баш осбито израђена, стоје речи: *Totalis mundus agit histriōnēm* (т. ј. Цео свет је глумац). Од тог глобуса назvana је кућа глобско позориште. Кад је дан представе, онда је велика ларма пред позориштем. Ту се продаје духан, воће, књиге, новине, а продавци нуде свету свој еспаш с гласном виком. Дворани, затлатије, матрози, судије на мазгама, женске на носилима придолазе са свих страна. Пред вратима стоји благајник. За један шилинг добије се место у ложама или на позорници. „Оснивачи“ у партеру плаћају мање. Отмена господа лондонска воле да иду на позорницу. Тамо они седе на троногим столчицама или леже на прострим пољавама. Позорница је одељена од партера иском оградом и завесом. Завеса дели се у среди на две половине. Она се употребљује само у почетку и на свршетку комада. Кулиса и декорација нема, бар не као у нас. Зидови су на позорници застрити ћилимовима, у трагедијама црним, а у комедијама плавим. Место,

где се радња збива, означује се тиме, што позоришни слуга пред завесу обеси даску, на којој пише „Верона“ или „Мантуа“ — као н. пр. код „Ромеа и Јулије“. Сто и неколико столова значи дворану, гостионицу; парче платна, на ком је овлаш насликан прозор, и које се са стране на позорници притврди, показује, да призор представља куће. Остраг је мала, за неколико степена узвишен позорница. Она је ћилимовима затворена; над њом ложа на два стуба. Та мала позорница служи као соба за спавање, као пећина, а ту стоји и престо у „Краљу Лиру“ и т. д.; а ложа горе представља замак, брдо, варошки зид, балкон и т. д. Централни ходaju на позорници амо и тамо, а кад су паузе — докле музика свира — картају се, пуше, забављају се.

Они из партера увек се свађају са онима, што седе на позорници. Псовке, орахове љуске, труле неранџе, запушачи од јагњеде лете на позорницу, али су их одатле опет враћали, па још и с мало јачим грђњама. Доле је живо кретање и прави живот; читави облаци од духана дижу се у висину; плаво небо смеши се над „оснивачима“. На име глобско позориште је летње позориште, само позорница и ложе за клоњене су кровом од непогоде времена.

У ложама седи и по где која женска, испод прне полу маске помаља се по која позамашна лула. У осталом женскима није намењено ни позориште нити драма шекспирова. У колико је прост украс позорнице, у толико су лепше одевени глумци. Женске улоге приказују младићи. Сам Шекспир играо је на сву прилику само мање улоге, тако и. пр. духа Хамлетова оца. У глумачкој дружини било је изврсних снага. У трагичким улогама највише се хвали Шекспиров

пријатељ, Рицерд Борбец. Учењаци су слабо поштовали драмско пешништво, али се народ жарко одушевљавао за глумалство. То одушевљење народно, као и наклоност највиших кру-

гова енглеских према позоришту, биле су две снажне полуге, које су драматску појезију уздигле на толику висину.

— p —

ЛИСТИЈА.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Школски надзорник“, „Љубавно писмо“ и „Француско-пруски рат“. Шаљиве игре, свака у једној радњи, од Косте Трифковића).

Девет се додуше не рачуна у окружле бројеве, те ни у важне, дакле епохалне тренутке, па шпак смо ми у тишини зажалили били на управу позоришну, што је пропустила у храму Талијском дати девети годишњи парастос ненакнађеној номе Трифковићу. Зажалили смо тим више, што нас је пре пет година са четвртим парастосом била пријатно познадила, а четир није ништа боље од девет, осим можда што је тाकо. Но хвали буди околности, што се заказани за четвртак, 15. март о. г. „Дон Цезар“ због акутне промукlostи госта-Београђанина Милоша Цветића мораде до суботе одложити, поправи се управа, те посвети то вече успомени Трифковићевој. Саставдосмо се тако са старим знанцима и запитасмо за јуначко здравље. И зачудимо се и задивисмо млађаној свежпни њиховој па не дођосмо чисто себи од чуда, откуда им још на лицу ниједне боре, на глави ниједне седе. Прави узор челичнога здравља и једрине!

За отштету, што су тек по нужди дошли наред, довели су их у госте најпоузданije вође, што се с њима од детињства већ друже. На челу је био стари армонични квартет Ружићка-Добриновићка-Ружић-Добриновић. Па онда још приде хтео и Добриновић да нас отштети, што смо толико били без њега, или се вељда побојао за љубимаштво своје, па прегао, да га једним ударцем задржи или поврати, ако се утајало, те се свом снагом дао и на „старога учу“ у „Школовскоме надзорнику“, и на „случајнога слугу“ у „Љубавноме писму“ и на „закованога француза“ мана, господина Поповића у „Француско-пруском рату“. Но па видио је, да баш није било бог зна колико опасности по љубимаштво. Средни је квартет: Рајковићка-Хаџићева-Лукић-Димитријевић достојно пристао уз стари, а и млади, нови, квартет: Петровићева-Барбарић-Марковић-Љ. Станојевић, вољно је по сази подупро. У колу, што онај стари квартет води, нека Љ. Станојевићу није зазор бити притуцало, а што је у тријади млађаних љубавника

дошао на крај, вељда је криво то, што му усљед штедљивости љубавничне није на време дошло писмо до руку, да је могао доћи пре времена.

Г.

ПОЗОРИШТЕ.

* (Народно позориште у Београду.) Пре неки дан давао се на београдској позорници и код нас јако омилjeni комад „Стари бака и његов хусар.“ То је дало повода „Нов. београдском дневнику“ да каже, да поменути комад не служи на част и углед народном позоришту, и да позоришна публика није ни најмање у добитку, гледећи га на позорници, шта више, да достојанство и углед српске престонице захтевају, да се тај комад избаши из позоришног репертоара. „Београдски дневник“ устао је у о брану „Старога баке“, па том приликом каже ово: „У првим редовима критичар нам казује своје мисли о позоришту у опште, и китњастим фразама описује његов позив, служећи се при том мишљењем оних великана, који су већ одавно о томе свој суд изрекли. Слажући се с њима у томе, да је позориште школа, у којој се народ учи моралу, у којој се сликајем значајних момената из прошlostи користи искуством, које нам пружа историја, а сатирисајем савремених мана поправља и упућује, критичар „Новог београдског дневника“ ставља себи овакво питање: „Дали наше народно позориште врши свој позив?“ И као одговор своме питању брзо додаје: „Не бих рекао!“ Оно нам пружа по који пут здравих и озбиљних комада, (зар?!!) који заслужују пажњу публике и на чему морамо бити благодарни управи; (лепо јој ви благодарите, нападајући несвесно на најкрасније комаде!) али, кад хладно расудимо, (тако!) морамо рећи, да управа нашег позоришта није срећна у избору позоришних комада. Више пута дају се такви комади, какви се не би смели износити на позорницу, и који у себи немају никакве вредности, који управо квадре укус публици (!), који публику само смејајем задовољају. Такав је комад од прилике (!) „Стари Бака“, и т. д. Из свега овога види се, да критичар „Новог београдског дневника“ врло добро познаје књижевност и да се одликује дубо-

ким и бистрим погледом!... За њега није ништа кад ко каже: „Старп Бака не заслужује да се износи на позорницу, он само смејањем задовољава публикку, квари јој укус,“ и т. д. . . О темпора! о mores!... Критичар „Новог београдског дневника“ или је дремао кад се „Стари Бака“ представљао, или је своју редензију писао по чувењу, јер иначе не би се могао тако скандалозно огрешити о тенденцију самога комада, која је тако јасна и очигледна. Карактер главног јунака (чича Мија) насликан је свим реално и са великим вештином, а писац није крив, што народ у Угарској (где се радња збива) не живи онако, како би желео критичар „Новог београдског дневника“. Чича Мија није варалица, он се само користи згодним начином, да неваљају крчмару нагна на испуњење задате речи, да праведно награди жртву, коју му је принео син чича Мијин. Што се крчмар вара, није крив чича Мија; он му, шта више, и сам каже, да нема новаца да издржава свога спна, дакле говори истину. Што крчмар по својој лукавој природи сумња у истинитост његових речи, ко је томе крив? Али критичар вади неће да каже, да се у моралистици не одобрава, да се, тако рећи, избија клин клином, да се превара казни преваром? Међутим, то и није овде случај, а баш и кад би био, мора се шакајија и оправдати чича Мији, јер он служи праведној ствари, а осим тога, он није високоучени моралиста, него прост, али практичан сељак, дакле насликани га друкчије, значило би огрешити се о истини. Ми смо далеко и од саме помисли, да бранимо начело, да цел оправдава средство, али против отрова често се као лек опет употреби отров. Чича Мији дакле у овом карактеру нема се шта замерити.

Друга важна личност јесте Џренко крчмар. Он је репрезентант оне многообројне класе друштвене, која „нешто радом, нешто крадом“ прикупља блага земаљска, и ни једну прилику не пропушта да очерула свога ближњега. Џренко крчмар дошао је као убоги сиромах, где се радња збива, па се својом уметношћу обогатио. Његово начело у томе је, да на лак начин приграби што више новаца. Њега мрзе и пакосте му, али он се на све то слабо обзира, и сву утеху налази у своме благу; и у своме размаженом сину Никици. Главна му је мана грамзивост, и та мана овде баш и излази на видик, чини га комичним, а главни је узрок његове несреће. Гледалац осећа неко праведно задовољење, кад види како се он сам хвата у мреже, јер је већ почeo према њему осећати антиципацију, чим се упознао с њиме. Џренко крчмар дакле насликан је потпуно доследно и верно, а за поуку баш како вала.

Остали карактери, певац, Никица, Милка

и њена другарица описани су врло вешто. Певац је обичан паразит, Никица размажено дршице, Милка плашљива, али и послушна и добра кћи, а њена другарица нешто брљава, али ипак послушна и добра. Према томе, у чему види критичар „мајсторлуке и преваре“, и по чему суди да тај комад не заслужује, да се представља у Краљевској српском народном позоришту? У чему се руши углед српске престонице са представљањем тога комада? У чему се понижава (читај, понизује) углед позоришта и српске краљевине? Ми смо тако слободни да се усуђујемо да верујемо, да би се критичар „Нов. Београд. дневника“ и сам нашао у големој запари, кад би му ко год поставио овајка питања. Камо срећа да су прилике такве, да у Београду имамо више позоришта, па макар које и на Дорћолу, па кад прво мађарско позориште у своме репертоару стално одржава „Старога Баку“, шат се и ми не би осрамотили, представљајући га у нашем народном позоришту, па било то по Дорћолу или у господској улици, или где му драго, јер позориште је свуда позориште, његова ваљаност не зависи од украса и машинерија, јер то само прибавља моментаљног ужињавања оку, него од каквоће репертоара и способности глумца. Ми бар тако мислим.

Критичар треба да буде праведан, строги судија, али у својој строгости несме да изгуби из вида цел критике — усавршавање уметности. Он је пријатељ уметништва, али, као прави пријатељ, мора да говори истину.“

(Народно позориште у Загребу.) Читамо у „Нар. Нов.“ од 25. марта ово: Шпањолски ћаџи стекли су најтоплије симпатије у нашем општинству. Синоћ била је кућа по трећи пут пуна. Повлађивање беше и синоћ живањно, особито је наша свеучилишна младеж, која се такођер сличном врсти гла забе бави, поздрављала своје шпањолске другове највећим весељем. Програм је био врло занимљив. Међу осталим шпањолским композицијама, те народним песмама чули смо и Вердијев „Мизерере“ из опере „Трводор“.

Красна и оригинална била је последња тачка програма!!! Оле!!! Весела та и дражесна шпањолска песма разиграла је општинство, те је захтевало, да се опетује.

„Етудијантина еспањола“ одликује се својом складном и хармоничном игром. Извађање појединачних тачака тако је сложно и тачно, да је збила милина слушати га. Навластито се лепо слушају корачнице, те у опште складбе у бразу темпу. Општинство је шпањолске ћаке код сваког појава бурно поздрављало.“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

34. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У ПОНЕДЕЉНИК 19. МАРТА 1884.

РАСПОРЯД:

I. ДЕО.

- I. 1. „Укор“, од Бранка Радичевића, 2. „Море ми је љубав твоја“, сложио Даворин Јенко, уз гласовирску пратњу пева. М. Марковић, члан срп. нар. позоришне дружине.
 II. „Имам песме“, од Змај-Ј. Јовановића, дујет од Хорејшека, уз пратњу гласовирску певају Т. Лукићка и Д. Милосављевићка, чланови срп. нар. позоришне дружине.
 III. „Струнам“, четворопев од Машека, уз гласовирску пратњу певају Т. Лукићка, Д. Милосављевићка, А. Лукић и М. Барбарић, чланови срп. нар. позор. дружине.

II. ДЕО.

Д В Е Ш Е Д У Ј Е.

Шаљива игра у 1 чину, по немачком Ј. Г.

ОСОБЕ.

Ранко	Барбарић.
Цвета	Л. Петровићева.
Шаранац, сеоски брица	Диник.

Збива се пред цветином кућом.

III. ДЕО.

- V. 1. „Приљуби лик“, од Јензена, 2. „Роланица“, од баронице Ротшилдовице, уз гласовирску пратњу пева Д. Милосављевићка.
 VI. 1. „Все мине“, 2. „Толажба“, дујети од Даворина Јенка, уз гласовирску пратњу певају И. Станојевић и М. Марковић, чланови српске народне позоришне дружине.
 VII. 1. „Голуб“, 2. „Валигер“, од Доницетија, уз пратњу свирачког збора пуковније Филиповићеве пева М. Цветићка, члан кр. срп. народног позоришта у Београду.

ВІС. ЈУГ БОГДАН И ДЕВЕТ ЈУГОВИЋА.

Кантата, од Н. С. Ђурковића, за оркестар удесно Фрања Петрик, пева мушки збор срп. нар. позоришне дружине уз пратњу свирачког збора пуковније Филиповићеве.

ОСОБЕ:

Југ Богдан	Ружић.	Веселин	Марковић.
Миљко	Лукић.	Ђубидраг	И. Станојевић.
Војин	Димитријевић.	Стојан	Љ. Станојевић.
Марко	Диник.	Влајко	Ђурђевић.
Радмило	Барбарић.	Бошко	Рашић.

Чист приход од ове представе иде на подмирење трошка око изложбе женских ручних радова коју приређује „Добротворна женска задруга новосадска“ у Новом Саду у првој половини месеца августа о. г.

ПОЧЕТАК У $7\frac{1}{2}$ А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.